

Examining the level of desirability and responsiveness of urban public spaces for the presence of women (Case study: Shahrekord city)

Maryam Rezaee¹

Lecturer, Urban Planning Department, Isfahan Azad University (Khorasgan), Isfahan, Iran

Marziyeh Ronaghi

Assistant Professor, Social Sciences Education Department, Farhangian University of Isfahan, Isfahan, Iran

Sara Kouhi kamali

MA in Urban Planning, Noor Hedayat Shahrekord Institute of Higher Education, Shahrekord, Iran

Extended Abstract

Introduction

In recent years, despite the rapid trend of women's presence in urban public spaces, these places are designed without considering the needs of women, and men have more facilities to use urban spaces (Azimi, 2015: 122). In other words, although public spaces are created for the use of the general public, regardless of gender, ethnicity, etc., women have more limited access to such spaces than men. Even in some cases they are completely excluded from spaces that are generally free for men and their presence. Limiting factors such as danger and fear are among the most important elements in women's experience in the urban space and make their use unsafe, as a result, women limit their access to public space due to the existence of such issues (Rush, 2012: 9).

The city of Shahrekord, as one of the middle cities and the center of Chaharmahal Bakhtiari province, like most cities in Iran, has a male-oriented structure in terms of public and physical spaces; Today, this has created problems for the presence of women in the public spaces of this city, which account for almost half of the population; Therefore, in this research, it has been tried to measure and evaluate the variables and criteria that have a role in the presence of women in the public spaces of Shahrekord. For this purpose and according to the material raised, the main question of the research is whether the urban spaces of Shahrekord are compatible with the needs of women and are responsive to their needs? What is the desirability of these spaces? And how effective are these spaces in the activity and presence of women?

Theoretical Framework

Urban space is an area that is formed through the performance of different human groups, their activities and behaviors, and social and cultural interactions of citizens take place in this

1. Corresponding Author: m.rezaee@khuisf.ac.ir

space (Beebejaun, 2017: 326). From the mid-twentieth century to the present, the concept of urban space, with reference to the ideas of Patrick Geddes, Lewis Mumford, Jane Jacobs, Kevin Lynch and other thinkers of the humanist and culturalist school, relies on the principle that urban space is part of the city structure, which has a continuous and harmonious whole and is physically enclosed. (Parsi, 2002: 44). Until the end of the 20th century, the concept of urban space was summarized in spatial and physical issues. But since 1990, other concepts such as economic, cultural and social concepts in connection with the urban space were taken into consideration (ibid.). Based on this; The urban space is a part of the construction of the city, and its concept is not only a physical identity, but also a functional space that provides opportunities for citizens to communicate and interact. Desirable urban spaces enable the presence of more citizens in the environment and have human and physical dimensions. The characteristics of urban spaces are strongly influenced by the activity and behavioral patterns of their users (Farhadian and Nafti, 2012: 2).

In these urban spaces, women, as half of the human society, need laws and regulations as well as supporting factors and components in order to perform their activities optimally and play their role; (Sadeghi and Pourgholami, 2019: 427). This is despite the fact that feminist thinkers agree that the city is man-made because women have contributed to its planning and construction, and they benefit from being surrounded by a man-made environment. The built environment is a reflection of men's activities, men's values and men's tendencies towards residential space (Gottdiener & Hutchison, 2011: 148).

Since the conditions governing urban spaces are different, the level of satisfaction with these spaces also varies. In order to check the desirability of urban spaces, there must be specific criteria and indicators. Therefore, in the current research, the basis of the study is the concept of women's use of urban spaces and indicators to meet the needs of women, which will lead to an increase in their presence and activity in urban spaces. These indicators and concepts include physical conditions, socio-cultural conditions, the issue of security and also the issue of access, which themselves have sub-criteria.

Methodology

This research is applied in terms of purpose and descriptive and analytical in terms of nature and method. In the first step, the current situation was identified through exploring various documents related to the subject. Also, the method of collecting information and the indicators required for developing the questionnaire were determined. In the next step, in order to check the validity of the research tool, the questionnaire prepared by several professors and experts related to the subject was studied, and with their approval, its validity was confirmed. The reliability of the tool was checked through pilot testing and Cronbach's alpha test. The value of Cronbach's alpha for different indicators varied between 0.752 and 0.840, and considering that it is above 0.70, its reliability was confirmed. The statistical population of the research is women and girls aged 15 to 55 years of Shahrekord city, and using Cochran's formula, 384 questionnaires were distributed among the sample people who were selected by multi-stage cluster sampling method. This questionnaire contains 42 questions with general and specialized questions, which are valued and designed as a Likert scale from completely disagree to completely agree. The results of the questionnaire have been analyzed and evaluated using SPSS software and single-sample T-tests and step-by-step regression.

Result and discussion

The study of descriptive statistics shows that among the people of the research sample, approximately 35% of the sample is in the age group of 25-35 years. Also, in terms of marital status, 57.5% are married. 37% of the respondents have bachelor's education and 38.3% of the women of the statistical population declared their occupation as housewives, which has the highest frequency in this statistical sample. The findings from the one-sample t-test indicate that, in relation to the general indicators of the study, none of the indicators of women's presence in urban spaces of Shahrekord have an average higher than the desirable level. Among the four main indicators studied, the socio-cultural activities have a higher score than the other indicators.

In order to examine the impact of urban space indicators (including physical conditions, security, accessibility, and socio-cultural activities) as independent research variables on the presence of women in urban spaces as the dependent variable, a multivariate stepwise regression method was used. The findings of the regression analysis show that the dimensions of security, access, and physical conditions were able to predict the presence of women in urban spaces in three stages. More precisely, in the first stage, only the security dimension with a standard beta coefficient of 0.446 explained 20 percent of the variance in women's presence. In the second stage, access conditions were added to the security dimension with a standard beta coefficient of 0.2, and the ability to explain women's activity and presence reached 23/0. In the third stage, physical dimensions with a standard beta coefficient of 0.134 were added to the security and accessibility dimensions, and the explanatory power of efficiency reached 25/0. An examination of the results obtained from the sample T-Tech test shows that none of the indicators of women's presence in urban spaces of Shahrekord had an average higher than the desirable level. Also, among the four main indicators examined, the cultural-social activities index was far better than other indicators in the studied area. In general, according to the results of this section, it can be said that the urban spaces of Shahrekord do not meet the needs of women. The results of the study are in line with the research of Pourmohammadi et al. (2014). Cities are designed by men who have little or limited information about the needs of women. The specific physiology of women in many cases keeps them away from urban spaces. The inappropriateness of urban design, streets, sidewalks, etc. causes women to be deprived of access in many cases for reasons that they themselves are not exactly aware of. Also, the results of the step-by-step regression analysis to investigate the effect of the quality of urban spaces on the activity and presence of women show that the "security" variable has the greatest effect on the criterion variable. The findings of the research are in line with the findings of Beizaei et al.'s research (2017), which showed that the security index is very important in relation to the presence of women in urban spaces. This means that the women of our society still face a sense of insecurity in urban spaces, and this factor is one of the main factors in deterring and limiting the use of urban spaces.

Conclusion

The analysis of the research results shows that women in the studied area have long realized the difficulties and issues they face in urban spaces. The urban life of women is full of experiencing situations and conditions that make them face different issues than men. Planners should put aside their old approaches to the development of the space and understand the existential

nature of women and their practical methods of urban space. Misunderstanding of women's urban needs is the first reason for the inequality between men and women's urban space and ultimately results in less presence of women in urban spaces.

Keywords: Urban Public Spaces, Women presence, Women's security, Shahrekord

Citation:

Rezaee, M., Ronaghi, M & Kouhi kamali, S. (2024). Examining the level of desirability and responsiveness of urban public spaces for the presence of women (Case study: Shahrekord city). *Journal of Urban Studies on Space and Place*, 8(31), 31-50. <https://doi.org/10.22034/jspr.2025.2046121.1089>

DOI: <https://doi.org/10.22034/jspr.2025.2046121.1089>

URL: https://jspr.jdisf.ac.ir/article_719838.html?lang=en

Copyrights:

©2023 by the authors. Published by Journal of Urban Studies on Space and Place.

This article is an open-access article distributed under the terms and conditions

of the Creative Commons Attribution 4.0 International

(CC BY 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)).

بررسی میزان مطلوبیت و پاسخگویی فضاهای عمومی شهری در راستای حضور زنان (مطالعه موردی: شهر شهرکرد)

مریم رضائی^۱

مدرس گروه شهرسازی، دانشگاه آزاد اسلامی اصفهان (واحد خوراسگان)، اصفهان ایران

مرضیه رونقی

استادیار گروه آموزش علوم اجتماعی، دانشگاه فرهنگیان اصفهان، اصفهان، ایران

سارا کوهی کمالی

کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه نور هدايت شهرکرد، شهرکرد، ایران

چکیده

زنان بخش عظیمی از جمعیت هر شهر را به خود اختصاص می‌دهند. حضور زنان در زمینه‌های مختلف نسبت به سال‌های قبل چشمگیر بوده و این حضور امروزه به یک الزام تبدیل شده است؛ با این حال فضاهای شهری بدون در نظر گرفتن نیاز زنان ایجاد شده‌اند، به طوری که آنها برای حضور در این فضاها با محدودیت روبه‌رو هستند؛ بنابراین، توجه به خواسته‌ها و نیازهای این گروه از شهروندان امری ضروری است. هدف پژوهش حاضر، بررسی میزان مطلوبیت و پاسخگویی فضاهای عمومی شهری از دیدگاه زنان شهر شهرکرد است؛ اینکه این فضاها تا چه میزان با نیازهای زنان این شهر انطباق داشته و در حضور آنها مؤثرند. نوع پژوهش کاربردی و روش بررسی توصیفی-تحلیلی است و برای جمع‌آوری داده‌ها از روش پیمایشی و کتابخانه‌ای استفاده شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و بهره‌گیری از آزمون‌هایی همچون آزمون T تک‌نمونه‌ای و آزمون تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام انجام شده است. عوامل و شاخص‌های مؤثر بر حضور زنان، در چهار بعد امنیت، میزان دسترسی، نیازهای اجتماعی-فرهنگی و شرایط کالبدی سنجش و بررسی شده‌اند. یافته‌های حاصل از آزمون T تک‌نمونه‌ای، نشان می‌دهد که مقادیر میانگین شاخص‌های مورد بررسی، کمتر از میزان متوسط است که این نشان‌دهنده عدم جوابگویی فضاهای شهری شهرکرد به نیازهای زنان است. همچنین در تحلیل رگرسیون، شاخص امنیت با ضریب تأثیر ۰/۴۴۶ بیشترین اهمیت را برای زنان داشته و نقش مؤثرتری در افزایش حضور زنان و میزان فعالیت آنها خواهد داشت. به طور کلی، نتایج نشان می‌دهد که در زمینه طراحی و برنامه‌ریزی شهری برای حضور زنان در شهر شهرکرد اقدامات مناسب و کافی صورت نگرفته و هیچ‌یک از فضاها و شاخص‌های مورد سنجش در محدوده مورد مطالعه از لحاظ میزان انطباق با نیازهای زنان وضعیت مطلوبی ندارند.

کلیدواژه‌ها: فضاهای عمومی شهری، حضورپذیری، امنیت زنان، شهر شهرکرد.

در فضاهای عمومی شهری و ایجاد تعاملات معمول و روزمره اجتماعی، بیشتر از سایر طبقات مورد غفلت واقع شده است (صادقی و همکاران، ۱۳۹۱: ۳۲).

در سال‌های اخیر با وجود روند شتابان حضور زنان در فضاهای عمومی شهری، این امکان بدون در نظر گرفتن نیاز زنان طراحی شده و مردان از امکانات بیشتری جهت بهره‌برداری از فضاهای شهری برخوردارند (عظیمی، ۱۳۹۵: ۱۲۲). به عبارتی دیگر، اگرچه فضاهای عمومی به منظور استفاده عموم مردم فارغ از جنسیت، قومیت و... ایجاد می‌شوند، ولی زنان، دسترسی محدودتری نسبت به مردان به این گونه فضاها داشته و حتی در مواردی به طور کامل از فضاهایی که عموماً برای مردان و حضور آنها آزاد است، طرد می‌شوند. عوامل محدودکننده‌ای مانند خطر و ترس، از مهم‌ترین عناصر در تجربه زنان در فضای شهری بوده و استفاده آنان را ناامن کرده، در نتیجه زنان به واسطه وجود چنین مشکلاتی، دسترسی خود را به فضای عمومی محدود می‌کنند (راش، ۲۰۱۲: ۹).

جامعه همواره زنان را به‌عنوان مادر، خانه‌دار و نهایتاً دارای مشاغل پاره‌وقت در نظر گرفته است. چنین نگرشی به زنان و نقش آنان این دیدگاه را القا کرده است که فعالیت زنان محدود به اطراف خانه است (خاتم، ۱۳۸۶: ۳۹). واقعیت این است که زنان به فضای مناسب‌تر شهری حتی در چهارچوب نقش‌های حمایتی‌شان نیاز بیشتری دارند (جارویس و همکاران، ۲۰۱۱: ۸۵). بررسی‌های صورت گرفته در خصوص زنان و فضای شهری نشان می‌دهد که عرصه‌های عمومی در زندگی روزمره زنان به نسبت مردان تأثیرگذارتر است (پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۲: ۳۵). چراکه زنان به‌ناچار در طول روز وظایف گوناگون و در نتیجه مسیرها و مقاصد متفاوت و بیشتری را طی

شهرنشینی در سراسر جهان به‌سرعت در حال افزایش است، به طوری که انتظار می‌رود تا سال ۲۰۳۰ مناطق شهری به ۱/۲ میلیون کیلومتر مربع افزایش یابد که تقریباً سه برابر وسعت شهرهای جهان در سال ۲۰۰۰ است (لیو و همکاران، ۲۰۲۳: ۲). افزایش جمعیت شهرنشین به معنای افزایش حضور مردم در فضاهای شهری و مواجهه آنان با امکانات و همچنین محدودیت‌ها و مشکلات مختلف شهری است (پرتویی، ۱۳۹۱: ۱۶).

فضاهای شهری مؤلفه‌های مهمی در درون شهرها هستند (قهرمانی و همکاران، ۲۰۲۱: ۱) که هرروزه دانسته و ندانسته توسط شهروندان در طول مسیر فهم و درک می‌شوند (جاویدانی، ۱۳۹۱: ۱۱۵)، حضور همه طبقات جامعه در فضای شهری فارغ از عواملی، همچون جنسیت، قومیت، وضعیت جسمانی، موقعیت اجتماعی و... امری حیاتی است (شهرستانی، ۱۳۹۱: ۱۵). بدون حضور فعال و مؤثر همه شهروندان، بهبود کیفیت فضای زندگی در شهرها، امری غیرممکن است که این امر به درک مناسب و آگاهانه نیازها و مطلوبیت‌های تمام شهروندان نیاز دارد. عدم ادراک درست مدیران، برنامه‌ریزان و طراحان این نوع از فضاها از نیازهای طبقات مختلف اجتماعی جهت حضور و فعالیت در عرصه‌های عمومی، ناکارآمدی فضاهای عمومی شهری را در آینده به دنبال خواهد داشت؛ به بیانی دیگر، اگر در جهت دستیابی به شرایطی هستیم که حضور تمامی اقشار و گروه‌های مردم در فضاهای شهری را تداوم بخشیم، باید شناختی کامل از مخاطبان و نیازهایشان داشته باشیم. در این میان، با توجه به شواهد، این گونه برمی‌آید که زنان به‌عنوان یکی از گروه‌هایی باشند که نیازهایشان جهت حضور

می‌کنند. حضور بالای زنان در اماکن عمومی، همچون پارک‌ها، مراکز خرید، معابر ارتباطی و وسایل نقلیه حاکی از این امر است (ویکرل، ۲۰۱۰: ۱۰). به بیانی دیگر، زنان ویژگی‌های زیستی، وظایف و دیدگاه‌های متفاوتی در قیاس با مردان دارند که نوع ارتباط آنها با فضا را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این گروه از شهروندان شرایط خاصی از فضا را خواهان هستند که با خصیصه‌های فیزیکی و خواسته‌های عاطفی و روانی آنها هماهنگ باشد و زندگی، کنش و فعالیت‌های روزمره‌شان را تسهیل بخشد (جیانگ و همکاران، ۲۰۱۷). بنابراین، پرداختن به احتیاج‌ها و خواسته‌های آنها در ابعاد مختلف و در تمامی بخش‌ها از جمله مدیریتی، اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی کالبدی و فضایی ضرورت دارد (حیدری و همکاران، ۱۳۹۳: ۸۵). به عبارتی دیگر، بودن و حضور در فضاهای مختلف از جمله حقوق اولیه زنان است و به مانند مردان، آنها باید شرایط و امکانات مساوی جهت حضور در فضاهای عمومی داشته باشند. در راستای تحقق این مهم، جوامع شهری باید با در نظر گرفتن تفاوت‌ها، عوامل بازدارنده را برطرف و امکان حضور و مشارکت اجتماعی یکسان را فراهم کنند (مدنی‌پور، ۱۳۹۶: ۲۹). ایجاد هرگونه محدودیت در استفاده زنان از این فضاها مانعی بر سر راه توسعه محسوب می‌شود (رضازاده و محمدی، ۱۳۸۷: ۱۲۶)؛ از این رو، در جوامع پیشرفته برنامه‌ریزان و مسئولان در پی ایجاد زیرساخت‌های لازم جهت پی‌ریزی یک جامعه متعادل و متناسب با نیازهای مردان و زنان هستند تا از حداکثر توانمندی آن‌ها در جهت پیشبرد اهداف توسعه بهره‌برند (عظیمی، ۱۳۹۵: ۱۲۲). شهرشهرکرد به عنوان یکی از شهرهای میانه و مرکز استان چهارمحال بختیاری، همانند اکثر شهرهای ایران دارای ساختاری مردم‌محور از نظر فضاهای عمومی و کالبدی

است. این امر امروزه مشکلاتی را برای حضور زنان در فضاهای عمومی این شهر که تقریباً نیمی از جمعیت را به خود اختصاص داده‌اند، ایجاد کرده است؛ بنابراین، در این پژوهش سعی شده متغیرها و معیارهایی که بر حضور زنان در فضاهای عمومی شهرکرد نقش دارند سنجش و ارزیابی شوند. به همین منظور و با توجه به مطالب مطرح شده سؤال اصلی پژوهش این است که آیا فضاهای شهری شهرکرد با نیازهای زنان انطباق دارد و پاسخگویی نیاز آن‌ها هستند؟ مطلوبیت این فضاها به چه صورت است؟ و به چه اندازه این فضاها در فعالیت و حضور زنان مؤثرند؟

پیشینه پژوهش

در خصوص زنان و فضاهای شهری پژوهش‌های زیادی صورت گرفته که در ادامه به ذکر تعدادی از آنها می‌پردازیم:

نقدی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهش خود با عنوان «دسترسی زنان به فضاهای شهری (مطالعه موردی: زنان شهر ایلام)»، به واکاوی تجربه و درک زنان از حضور و دسترسی به فضاهای شهری طراحی شده می‌پردازند. نتایج نشان می‌دهد که بدن زنانه یکی از عوامل مهم ایجاد محدودیت است. ترس از تعرض و تجاوز، زنان را از فضاهای شهری دور نگه می‌دارد. طراحی محیطی شهر که برای زنان دارای فرزند و زنان خانه‌دار و همین‌طور فیزیولوژی خاص زنان جایی در نظر نگرفته است، در دسترسی نداشتن زنان به این فضاها نقش مهمی دارد. از طرف دیگر، باید به مؤلفه‌های فرهنگی و اجتماعی حاکم بر شهر اشاره کرد که حضور زنان را به شرایطی منوط می‌داند که این شرایط برساخته اجتماع است و عموماً فضاها را به تملک مردان درمی‌آورد یا به نوعی زنان را برای حضور در فضاها به همسران و کودکان خود وابسته می‌کند.

پورمحمدی و همکاران (۱۳۹۴) به بررسی میزان انطباق فضاهای شهری ارومیه با نیازهای زنان پرداخته‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که بین شاخص‌های دسترسی، کالبدی و امنیت فضاهای عمومی در شهر ارومیه با خواسته‌های زنان انطباق مناسب دیده نمی‌شود، در صورتی که در خصوص عامل ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی بر اساس معیارهای پژوهش، میزان انطباق مطلوب و در حد متوسط است.

حاجی احمدی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهش خود به شناسایی معیارهای تأثیرگذار بر افزایش میزان فعالیت زنان در فضاهای شهری محله پونک تهران پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که با افزایش ایمنی و امنیت، زمان فعالیت و معاشرت‌پذیری در فضاهای شهری نیز افزایش می‌یابد.

بیضانی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهش خود به بررسی نیازها و محدودیت‌ها، امکانات موردنیاز و علایق بانوان در جهت حضور بیشتر در فضاهای شهری در بوستان بانوان ملت مشهد پرداخته‌اند. از مهم‌ترین نتایج به‌دست آمده در این پژوهش؛ اهمیت بسیار زیاد مؤلفه ایمنی و امنیت در خصوص حضور زنان در فضاهای شهری است.

بهشتی و همکاران (۱۴۰۰) به بررسی رویکرد عدالت جنسیتی در فضاهای شهری با مطالعه موردی شهر تبریز پرداختند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که عوامل کالبدی، دسترسی و فرهنگی - اجتماعی به ترتیب با سطح معناداری ۰/۰۴۳، ۰/۰۱۶ و ۰/۰۳۳ انطباق مطلوبی با نیاز زنان ندارند و فقط عامل امنیت با سطح معناداری ۰/۲۲۰ وضعیت مطلوبی از نظر پاسخگویان را نشان می‌دهد.

بل^۱ (۱۹۹۸) در مقاله‌ای با عنوان «زنان و امنیت اجتماع

1. Bell

محلی استرالیا» به این نتیجه رسید که با برنامه‌ریزی شهری متناسب با شرایط گروه‌های مختلف از جمله زنان، محیط نواحی شهری امن‌تر و سالم‌تر خواهد بود. ویکرل^۲ (۲۰۰۵) در مقاله‌ای با عنوان «فضاهای جنسیتی باز ساخت: سیاست‌های جنسیتی در ساخت شهر» به این نتیجه رسید که اعمال سیاست‌های جنسیتی در برنامه‌های شهری و باز ساخت فضاهای شهری نقش مهمی در رضایت‌مندی و بهبود وضعیت زنان خواهد داشت.

آبادا^۳ (۲۰۱۵) در مطالعه خود با عنوان «شهر فراگیر» شهر دوستدار زن در مونترال کانادا را بررسی کرده است. این مطالعه بر دو حوزه مشخص متمرکز شد: نخست، مشارکت و حضور زنان در زندگی شهری و دوم، مشارکت و حضور زنان در موقعیت‌های رهبری، تصمیم‌گیری و سایر مدیریت‌ها. در این مطالعه چهار موضوع اصلی مشارکت سیاسی، اشتغال، امنیت و مسکن بررسی شده و در این راستا راهبردهایی را طراحی و اجرا کرده است.

تاندوگان و ایلهان^۴ (۲۰۱۶) پژوهشی تحت عنوان «ترس از جرم در فضاهای عمومی از دیدگاه زنان» را انجام دادند. نتایج این مطالعه نشان داد که زنان بیشتر در معرض ترس از جرم در شهرها قرار دارند و بیشتر ترجیح می‌دهند که در محل‌های بسته و محافظت‌شده حضور داشته باشند تا فضاهای عمومی.

کنعانی (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان «رابطه حضور زنان در فضاهای شهری با شاخص مطلوبیت شهری» نشان می‌دهد به ترتیب عوامل راحتی و آسایش، ایمنی در شب، دسترسی فیزیکی، امکان انتخاب فعالیت‌ها، به‌طور مستقیم بر

2. Wekerle

3. Abada

4. Tandogan and Ilhan

حضور زنان در فضاهای شهری تأثیر می‌گذارد. تحلیل کلی پیشینه پژوهش‌های مرتبط با زنان و فضاهای شهری نشان می‌دهد که این حوزه به‌طور فزاینده‌ای مورد توجه قرار گرفته و نیازهای خاص زنان در طراحی و مدیریت فضاهای شهری به‌خوبی بررسی شده است. در این حوزه مواردی، همچون محدودیت‌های امنیتی و فرهنگی، عدم انطباق با نیازها، اهمیت سیاست‌گذاری جنسی و بررسی شده‌اند. به‌طور کلی، پیشینه پژوهش‌های مرتبط با زنان و فضاهای شهری نشان‌دهنده چالش‌های متعددی است که زنان در فضاهای عمومی با آن‌ها مواجه‌اند. این چالش‌ها نه تنها به امنیت و دسترسی مربوط می‌شود، بلکه به عوامل فرهنگی و اجتماعی نیز وابسته است. بنابراین، طراحی و برنامه‌ریزی شهری باید با توجه به این نیازها و محدودیت‌ها صورت گیرد تا فضایی امن و مناسب برای حضور زنان فراهم شود. در همین راستا، پژوهش حاضر به بررسی میزان انطباق و پاسخگویی فضاهای شهری در ارتباط با نیازهای زنان در شهر شهرکرد پرداخته است.

مبانی نظری پژوهش

فضای شهری عرصه‌ای است که از طریق عملکرد گروه‌های مختلف انسانی، فعالیت‌ها و رفتارهای آنها شکل می‌گیرد و ارتباطات و تعاملات اجتماعی و فرهنگی شهروندان با همدیگر در این فضا اتفاق می‌افتد (بیبیجیون، ۲۰۱۷: ۳۲۶). از اواسط قرن بیستم تا به امروز، مفهوم فضای شهری، با رجوع به نظریه‌های پتریک گدس^۱، لویس مامفورد^۲، جین جکوبز^۳، کوین لینچ^۴ و دیگر اندیشمندان مکتب آمایش انسانی و فرهنگ‌گرایان که همگی در تثبیت و تداوم مفهوم فضای

1. Patrick Geddes
2. Lewis Mumford
3. Jane Jacobs
4. Kevin Lynch

شهری و شاخصه‌های آن نقش به‌سزایی داشته‌اند، بر این اصل متکی است که فضای شهری بخشی از ساختار شهر بوده که دارای کلیتی پیوسته و هماهنگ و از لحاظ کالبدی محصور است. این عرصه باید دارای زیبایی، نظم و آرایش خاصی باشد و جهت عملکردهای شهری انسجام یابد و سازماندهی شود (پارسی، ۱۳۸۱: ۴۴). تا اواخر قرن بیستم مفهوم فضای شهری در مباحث فضایی و کالبدی خلاصه می‌شد. اما از سال ۱۹۹۰، مفاهیم دیگری همچون مفاهیم اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی در ارتباط با فضای شهری مورد توجه قرار گرفت (همان). براین اساس، فضای شهری جزئی از ساخت شهر است و مفهوم آن تنها مبین یک هویت کالبدی نیست، بلکه فضایی است عملکردی که فرصت ارتباط و تعامل شهروندان را فراهم می‌آورد. فضاهای شهری نقش مهمی در زندگی و حیات شهروندان، ایجاد حس آرامش، سرگرمی، برقراری ارتباطات و برخوردهای اجتماعی بر عهده دارند. فضاهای مطلوب شهری امکان حضور بیشتر شهروندان را در محیط فراهم می‌آورند و دارای ابعاد انسانی و کالبدی هستند. خصایص فضاهای شهری به‌شدت تحت تأثیر نحوه فعالیت و الگوهای رفتاری استفاده‌کنندگان آن‌ها قرار دارند (فرهادیان و نفتی، ۱۳۹۲: ۲).

یک نوع از فضاهای شهری، فضاهای عمومی شهری هستند؛ این‌گونه فضاها، که اولین گام برای افزایش تعامل در شهرها هستند (الزهرانی، ۲۰۲۲: ۲)، بستری فراهم می‌کنند که نیازهای روزمره برطرف می‌شوند و زندگی عمومی شهری در آنها جریان می‌یابد. این عرصه‌ها در طی زمان و با توجه به شرایط مختلف اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی دچار تغییر و تحول می‌شوند (رضازاده و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۸). همچنین فضاهای عمومی محیطی هستند که شهروندان با

یکدیگر ملاقات می‌کنند، روابط اجتماعی برقرار می‌کنند، فعالیت‌های خود را انجام می‌دهند و به‌صورت خیابان، پارک، میدان، فضای مکث و.. ساخته شده است (یسلامز، ۲۰۱۸: ۳). در حقیقت فضای عمومی عرصه‌ای برای تحقق طیف وسیعی از نقش‌های اجتماعی است (گالکاسکی و آنتوسز، ۲۰۲۲: ۱). حضور مؤثر افراد در فضاهای عمومی شهری، سطح روابط اجتماعی را ارتقا می‌دهد و حس مشارکت و شهروندی را بهبود می‌بخشد. از جمله علل ارزش و اهمیت این‌گونه فضاها مواردی همچون امکان برقراری تعاملات اجتماعی، ممانعت از ایجاد مشکلات روحی و روانی، افسردگی، انزوا، بالا بردن حس اعتماد به نفس و.. است (پاکزاد، ۱۴۰۰، ۸۵).

در همین راستا، فضاهای عمومی موفق فضاهایی اند که به‌صورتی عادلانه از اجتماع‌پذیری بالایی برخوردارند، دسترسی و کالبدی زیبا و مناسب دارند، موجبات آسایش و راحتی افراد را فراهم می‌کنند و زمینه تعاملات اجتماعی را در بستری ایمن و با امنیت، ایجاد و انجام فعالیت‌های متنوع را امکان‌پذیر می‌کنند (کارمونا و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۷).

در نهایت می‌توان گفت، ایجاد فضای عمومی موفق و پاسخگو، به توجه خاص و همه‌جانبه مدیران، برنامه‌ریزان، معماران و طراحان شهری نیازمند است. در این راه همچنین نباید از مشارکت کاربران و سنجش تجربه آنها در استفاده از این مکان‌ها غافل شد (گالیانو و همکاران، ۲۰۱۷). از آنجاکه تمامی شهروندان در فضاهای عمومی شهری سهم هستند و این فضاها متعلق به کلیه آنهاست، باید به‌نحوی برنامه‌ریزی و طراحی شوند که نیازهای روزمره افراد و گروه‌های مختلف را پاسخ دهند. ایجاد چنین فضایی، نیازمند توجه به ابعاد گوناگون آن بر اساس تئوری مکان است که

این ابعاد شامل ابعاد کالبدی، فعالیتی و معنایی هستند. در این بین آنچه حائز اهمیت است، عملکرد اجتماعی این فضاها و تأثیر آن بر حیات جمعی شهرواست که بعد جدیدی به این مکان‌ها می‌بخشد و آن هم بعد اجتماعی فضاهای عمومی است که نقشی مساوی و یا حتی بیشتر از ابعاد دیگر دارد (چرخچیان و دانش‌پور، ۱۳۸۸: ۲۸).

در این فضاهای عمومی، زنان به‌عنوان نیمی از جامعه انسانی، برای انجام بهینه فعالیت و ایفای نقش، به قوانین و مقررات و همچنین برخورداری از عوامل و مؤلفه‌های حمایتی نیازمند هستند (صادقی و پورغلامی، ۱۳۹۹: ۴۲۷). این در حالی است که اندیشمندان فمینیست توافق دارند که شهر، مردساخته است؛ زیرا زنان سهم اندکی در برنامه‌ریزی و ساخت آن داشته‌اند و از محصور بودن در محیط مردساخته منافع اندکی می‌برند. محیط ساخته‌شده بازتاب‌دهنده فعالیت‌های مردان، ارزش‌های مردانه و گرایش‌های مردان به فضای سکونتی است (گات‌دنر و هاتیشون، ۲۰۱۱: ۱۴۸). در چنین فضایی مردان آزادی بیشتری در رفت‌وآمد و دسترسی به فضاهای عمومی دارند. درحالی‌که زنان به دلایلی از جمله نحوه پوشش و ویژگی‌های جسمانی متفاوت دارای محدودیت بیشتری بوده و فعالیتشان در فضاهای شهری به زمان‌های خاصی محدود است (مک‌داول، ۱۳۹۲: ۸). این بدان معناست که بیشتر فضاهای شهری ماهیتی جنسیتی یافته‌اند؛ یعنی عملاً فضای شهری در برابر تحرک آزادانه زنان اعمال محدودیت می‌کند (کیانی سلمی، ۱۳۹۹: ۵۰۱).

در همین زمینه، امروزه به‌ضرورت بازنگری در رویکردها و سیاست‌های شهری، با اهداف اصلاح بنیادی نابرابری جنسیتی توجه شده است (زاهدی، ۱۳۸۸: ۸۵-۸۹). اولین منشور بین‌المللی برابری

شکل شماره (۱): مدل مفهومی پژوهش (با بهره‌گیری از منابع مختلف)

شهری است، از نگاه برخی از اندیشمندان، به‌علت تسلط دیدگاه مردسالارانه، هیچ تلاش مؤثری در راستای خلق فضاهای شهری منطبق با نیازهای آنها صورت نگرفته است و همه مطالعات انجام‌شده صرفاً در حیطه موضوع امنیت زنان در شهر بوده‌اند (سیفایی، ۱۳۸۴: ۱۰۶). در حالی که عرصه‌های عمومی شهری به‌منزله محل زندگی و عملکرد شهروندان باید دارای این پتانسیل باشند که با در نظر گرفتن تفاوت‌ها و شباهت‌های میان افراد از نظر جنسیت، سن، وضعیت جسمانی و همچنین جایگاه اجتماعی، فضایی امن، پایدار، سالم و جذاب برای کلیه افراد جامعه از جمله زنان مهیا کند و پاسخگویی نیازهای گروه‌های مختلف اجتماعی باشد (جیانگ و همکاران، ۲۰۱۷).

از آنجایی که شرایط حاکم بر فضاهای شهری متفاوت

حقوق زنان و مردان در سال ۱۹۴۵، برگزاری اولین کنفرانس بین‌المللی زنان با شعار عدالت، توسعه و صلح در مکزیکوسیتی در سال ۱۹۷۵، در نظر گرفتن برقراری عدالت جنسیتی و توانمندی زنان به‌مثابه یکی از اهداف مهم کنفرانس هزاره سوم در سال ۲۰۰۰، کنفرانس ساختن مکان‌های امن‌تر و امنیت زنان در شهرها در ۲۰۰۵ در لندن و نمونه‌هایی از تغییر نگرش نسبت به زنان در عرصه جهانی و تلاش در راستای ارتقای جایگاه زنان در جامعه شهری است (زاهدی، ۱۳۸۸: ۸).

با این وجود، برخلاف تلاش‌های صورت گرفته در راستای گسترش فعالیت‌های اقتصادی زنان و شرکت همه‌جانبه آنها در امور فرهنگی و اجتماعی که مستلزم حضور مؤثر و فعال آنها در شهر و عرصه‌های عمومی

جدول شماره (۱): آلفای کرونیخ پرسشنامه در هر یک از متغیرهای مورد مطالعه

نوع متغیر	متغیرها	آلفای کرونیخ
متغیر مستقل	امنیت	۰/۷۵۲
	دسترسی	۰/۷۲۳
	فرهنگی - اجتماعی	۰/۸۴۰
متغیر وابسته	کالبدی و مبلمان	۰/۸۰۹
	حضور زنان	۰/۷۸۸

جامعه آماری پژوهش، زنان و دختران ۱۵ تا ۵۵ سال شهر شهرکرد هستند که با بهره‌گیری از فرمول کوکران، ۳۸۴ پرسشنامه در بین افراد نمونه، که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند، توزیع شد. بدین صورت که ابتدا از ۱۴ محله شهر شهرکرد، ۵ محله (واقع در شمال، جنوب، شرق، غرب و مرکز شهرکرد) به‌عنوان محلات نمونه به‌صورت تصادفی انتخاب شد. در مرحله بعد، به نسبت جمعیت محلات، پرسشنامه در بین زنان ۱۵ تا ۵۵ ساله توزیع شد. این پرسشنامه حاوی ۴۲ سؤال با سؤالات عمومی و تخصصی است که به‌صورت طیف لیکرت از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق با مقیاس ترتیبی ارزش‌گذاری و طراحی شده است. در جدول شماره (۲) متغیرهایی به‌کاررفته در این پژوهش ارائه شده است. نتایج حاصل از پرسشنامه، با استفاده از نرم‌افزار spss و آزمون‌های T تک‌نمونه‌ای و رگرسیون گام‌به‌گام تحلیل و ارزیابی شده‌اند.

۵. یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی

بررسی آمار توصیفی مطابق جدول شماره شماره (۳) نشان می‌دهد با توجه به داده‌های جمعیت‌شناختی، در بین افراد نمونه پژوهش، تقریباً ۳۵ درصد حجم نمونه در رده سنی ۲۵ تا ۳۵ ساله قرار دارند، به‌لحاظ

است؛ به همین دلیل میزان رضایت از این فضاها نیز متغیر است. در راستای بررسی مطلوبیت فضاهای شهری باید معیارها و شاخص‌های مشخصی وجود داشته باشد. بنابراین، در پژوهش حاضر، مبنای مطالعه، مفهوم استفاده زنان از فضای شهری و شاخص‌هایی برای پاسخگویی این فضاها به نیازهای زنان است که به افزایش حضور و فعالیت آنها در فضاهای شهری منجر خواهد شد. این شاخص‌ها و مفاهیم شامل شرایط کالبدی-فیزیکی، شرایط اجتماعی-فرهنگی، مسئله امنیت و همچنین مسئله دسترسی است که خود دارای زیرمعیارهایی هستند که در شکل شماره (۱) به تصویر کشیده شده است.

روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از لحاظ ماهیت و روش از نوع پژوهش‌های توصیفی و تحلیلی است. از لحاظ زمانی نیز جزو پژوهش‌های مقطعی است که داده‌ها در یک زمان مشخص جمع‌آوری می‌شوند و چشم‌انداز طولی و تاریخی وجود ندارد. در اولین گام با استفاده از بررسی و مطالعه کتاب‌ها و اسناد مختلف مرتبط با موضوع، شناخت وضع موجود و تعیین شیوه جمع‌آوری اطلاعات به گردآوری شاخص‌های مورد نیاز برای بررسی و تنظیم پرسشنامه پرداخته شده است. در گام بعدی، جهت بررسی روایی ابزار پژوهش، پرسشنامه تنظیم‌شده در اختیار چند تن از استادان و کارشناسان مرتبط با موضوع مورد مطالعه قرار گرفت که با تأیید آنان اعتبار روایی آن تأیید شد. پایایی ابزار از طریق انجام پایلوت و آزمون آلفای کرونیخ بررسی شد. مطابق جدول شماره (۱) مقدار آلفای کرونیخ برای شاخص‌های مختلف بین ۰/۷۵۲ تا ۰/۸۴۰ متغیر بوده و با توجه به اینکه بالای ۰/۷۰ است، پایایی آن تأیید شد (جدول شماره (۱)).

جدول شماره (۲): متغیرهای پژوهش

مقیاس	گویه	شاخص‌ها
ترتیبی (از کاملاً مخالفم با کد ۱ تا کاملاً موافقم با کد ۵)	<p>۱. عدم تهدید امنیت در هنگام استفاده از پل‌های عابر پیاده</p> <p>۲. وجود ایستگاه‌های اتوبوس دارای روشنایی و امنیت کافی</p> <p>۳. وضعیت پیاده‌روها به لحاظ روشنایی و امنیت</p> <p>۴. قابل اطمینان بودن رانندگان تاکسی شهری و تهدید نشدن امنیت</p> <p>۵. مناسب بودن مسیربندی تاکسی‌ها از لحاظ امنیت زنان</p> <p>۶. استفاده راحت و امن از فضاهای شهری به هنگام تاریکی شب</p> <p>۷. نبود خطر و عدم تهدید به هنگام خلوتی فضاهای شهری</p> <p>۸. استفاده زنان از همه امکانات سطح پارک حتی به تنهایی و بدون مزاحمت</p> <p>۹. عدم ورود وسایل نقلیه موتوری و دوچرخه‌ها به حریم پیاده‌رو</p>	امنیت
ترتیبی (از کاملاً مخالفم با کد ۱ تا کاملاً موافقم با کد ۵)	<p>۱۰. مناسب بودن مصالح به کاررفته در پیاده‌روها</p> <p>۱۱. وجود پل‌های هوایی متناسب با فیزیولوژی زنان</p> <p>۱۲. کافی و مناسب بودن فضای اختصاص داده شده اتوبوس برای زنان</p> <p>۱۳. برخوردار بودن فضاهای شهری عمومی از راحتی نسبی برای نشستن، راه رفتن و سایر فعالیت‌های دلخواه</p> <p>۱۴. مناسب بودن مبلمان، نیمکت‌ها و محل‌های نشستن در پارک‌ها برای زنان</p> <p>۱۵. مناسب بودن سرویس‌های بهداشتی و آبخوری‌ها موجود در فضاهای شهری برای استفاده زنان</p> <p>۱۶. وجود فضاهایی برای فعالیت‌های فرهنگی، ورزشی و گذران اوقات فراغت برای زنان</p> <p>۱۷. عدم سردرگمی به هنگام ورود به فضاهای شهری عمومی (مثل پارک، کتابخانه، اماکن ورزشی و...)</p>	شرایط کالبدی
ترتیبی (از کاملاً مخالفم با کد ۱ تا کاملاً موافقم با کد ۵)	<p>۱۸. پذیرفتن امر رانندگی زنان در این شهر از نظر فرهنگی</p> <p>۱۹. عدم محدودیت زنان برای شرکت در جشنواره‌ها و مراسم‌های شهرداری</p> <p>۲۰. امکان برخورداری زنان از آموزش‌های شهروندی برگزار شده توسط شهرداری</p> <p>۲۱. وجود فضاهای ورزشی شهری به اندازه کافی برای زنان</p> <p>۲۲. کفایت کتابخانه‌های شهر برای پاسخگویی به نیازهای زنان</p> <p>۲۳. وجود فضای مناسب برای گفت‌وگوی زنان</p> <p>۲۴. امکان مشارکت زنان در مدیریت شهری</p>	نیازهای اجتماعی و فرهنگی
ترتیبی (از کاملاً مخالفم با کد ۱ تا کاملاً موافقم با کد ۵)	<p>۲۵. دسترس بودن و مناسب بودن وسایل بازی موجود در پارک‌ها برای زنان</p> <p>۲۶. دسترس بودن ناوگان اتوبوس‌رانی شهر مجهز</p> <p>۲۷. دسترس بودن رستوران و کافی‌شاپ در فضاهای شهری برای حضور زنان</p> <p>۲۸. مطلوب بودن رفت‌وآمد و مراجعه به فضاهای شهری برای زنان</p> <p>۲۹. دسترسی زنان به فضاهای مختلف شهر با تنوعی از وسایل حمل‌ونقل عمومی</p> <p>۳۰. در دسترس بودن پارک‌های ویژه زنان به اندازه کافی</p> <p>۳۱. دسترس بودن سرویس‌های بهداشتی برای استفاده زنان</p>	دسترسی
ترتیبی (از کاملاً مخالفم با کد ۱ تا کاملاً موافقم با کد ۵)	<p>۳۲. تمایل به استفاده از فضاهای شهری</p> <p>۳۳. احساس راحتی و امنیت در فضاهای شهری</p> <p>۳۴. مراجعه مکرر به فضاهای شهری جهت مکث و استراحت</p> <p>۳۵. داشتن حس مطلوب از بودن در فضاهای شهری</p> <p>۳۶. افزایش حضور و فعالیت در فضاهای شهری</p>	حضور زنان

جدول شماره (۳): توزیع فراوانی وضعیت پاسخگویان بر اساس ویژگی‌های جمعیت‌شناختی

ویژگی	گزینه‌ها	فراوانی	درصد	تعداد کل
تاهل	متاهل	۲۲۱	۴۲/۶	۳۸۴
	مجرد	۱۶۳	۵۷/۴	
سن	بین ۱۸ تا ۲۵	۷۶	۱۹/۸	
	۲۵-۳۵	۱۳۴	۳۴/۹	
	۳۵-۴۵	۱۱۶	۳۰/۲	
	۴۵-۵۵	۵۸	۱۵/۱	
میزان تحصیلات	زیر دیپلم	۲۳	۶/۰	
	دیپلم	۵۵	۱۴/۳	
میزان تحصیلات	فوق‌دیپلم	۱۱۰	۲۸/۶	
	لیسانس	۱۴۲	۳۷/۰	
	فوق‌لیسانس و بالاتر	۵۴	۱۴/۱	
شغل	شاغل	۶۶	۱۷/۲	
	بیکار	۷۸	۲۰/۳	
	در حال تحصیل	۷۱	۱۸/۵	
	بازنشسته	۲۲	۵/۷	
	خانه‌دار	۱۴۷	۳۸/۳	

وضعیت تاهل، ۵۷/۵ درصد متاهل هستند، ۳۷ درصد پاسخگویان دارای تحصیلات کارشناسی بوده و ۳۸/۳ درصد از زنان جامعه آماری شغل خود را خانه‌دار اعلام کردند که دارای بیشترین فراوانی در این نمونه آماری مورد بررسی هستند (جدول شماره (۳)).

با توجه به یافته‌های پژوهش در مورد نحوه تردد، ۴۰/۱ درصد (۱۵۴ نفر) زنان شرکت‌کننده در پژوهش وسیله ترددشان در محدوده محله تمامی موارد ذکر شده (با دوچرخه، پیاده، با ماشین همسر و ماشین شخصی و وسایل نقلیه عمومی) بود که بیشترین آمار فراوانی را به خود اختصاص داد (جدول شماره (۵)).

یافته‌های استنباطی

تحلیل سطح مطلوبیت شاخص‌های پژوهش در فضاهای شهری از دیدگاه زنان شهرشهرکرد

با توجه به یافته‌های پژوهش مربوط به دلیل مراجعت به بیرون از منزل، ۲۱/۴ درصد (۸۲ نفر) زنان شرکت‌کننده در پژوهش برای خرید و ۴۴/۵ درصد (۱۷۱ نفر) برای تمامی موارد ذکر شده (کار، خرید، اوقات فراغت، تحصیل و کارهای فرزندان) از منزل بیرون می‌رفتند که بیشترین آمار فراوانی را به خود اختصاص داد (جدول شماره (۴)).

جدول شماره (۴): شاخص‌های توصیفی مربوط به دلیل مراجعت به بیرون از منزل

تعداد کل	درصد فراوانی	تعداد (فراوانی)	متغیر	دلیل مراجعت به بیرون از منزل
۳۸۴	۱۳/۳	۵۱	کار	
	۱۰/۷	۴۱	تحصیل	
	۲۱/۴	۸۲	خرید	
	۷/۸	۳۰	فرزندان	
	۲/۳	۹	اوقات فراغت	
	۴۴/۵	۱۷۱	همه موارد	

جدول شماره (۵): شاخص‌های توصیفی مربوط به نحوه تردد

تعداد کل	درصد فراوانی	تعداد (فراوانی)	متغیر	وسیله تردد
۳۸۴	۱۵/۶	۶۰	پیاده	
	۳/۴	۱۳	با دوچرخه	
	۱۷/۷	۶۸	با ماشین همسر	
	۱۶/۷	۶۴	با ماشین شخصی	
	۶/۵	۲۵	وسایل نقلیه عمومی	
	۴۰/۱	۱۵۴	همه موارد	

جدول شماره (۶): ارزیابی فضاهای شهری شهرکرد به لحاظ امنیت زنان

مطلوبیت عددی آزمون = ۳						
۹۵٪ سطح معناداری		تفاوت از حد مطلوب	سطح معناداری	آماره آزمون T	میانگین	شاخص امنیت
پایین تر	بالاتر					
۱/۲۹۶۴	-۱/۱۳۵	-۱/۲۱۶	۰/۰۰۰	-۱۰/۰۳۳	۱/۷۸۳	تهدید امنیت هنگام استفاده از پل‌های عابر پیاده
-۷/۶۸۰	-۵/۵۴	۰/۶۶۱	۰/۰۰۰	-۶/۹۸۱	۲/۳۳۸	ایستگاه‌های اتوبوس دارای روشنایی و امنیت کافی
-۳/۹۶۵	۰/۱۷۶	۰/۲۸۶	۰/۰۰۰	-۱/۹۱۱	۲/۷۱۳	وضعیت پیاده‌روها به لحاظ روشنایی کافی و امنیت
۰/۲۱۲۲	۰/۰۱۴۳	۰/۱۰۹	۰/۰۰۰	۱/۷۱۸	۳/۱۰۹	قابل اطمینان بودن رانندگان تاکسی شهری و تهدید نشدن امنیت
-۰/۰۸۴	۰/۱۴۲	۰/۰۳۳	۰/۰۰۰	۰/۵۸۱	۳/۰۳۳	مناسب بودن مسیربندی تاکسی‌ها از لحاظ امنیت
-۰/۹۲۴۴	-۰/۷۴۲	۰/۸۳۳	۰/۰۰۰	-۸/۹۹۷	۲/۱۶۶	استفاده راحت از فضاهای شهری به هنگام تاریکی شب
-۱/۱۳۹۸	-۰/۹۹۶	۱/۰۶۷	۰/۰۰۰	-۱۱/۵۳۲	۱/۹۳۲	نبود خطر و عدم تهدید به هنگام خلوتی فضاهای شهری
-۱/۱۸۸۳	-۱/۴۰۸	۱/۱۱۴	۰/۰۰۰	-۹/۷۱۲	۱/۸۸۵	استفاده زنان از همه امکانات سطح پارک به تنهایی و بدون مزاحمت
-۱/۲۳۷۵	-۱/۰۸۵۴	۱/۱۶۱	۰/۰۰۰	-۱۲/۰۳۱	۱/۸۳۸	عدم ورود وسایل نقلیه موتوری و دوچرخه‌ها به حریم پیاده‌رو

جدول شماره (۷): ارزیابی فضاهای شهری شهرکرد به لحاظ دسترسی زنان

مطلوبیت عددی آزمون = ۳					
شاخص دسترسی	میانگین	آماره آزمون T	سطح معناداری	تفاوت از حد مطلوب	
				بالاتر	پایین تر
در دسترس بودن و مناسب بودن وسایل بازی موجود در پارک‌ها برای زنان	۲/۵۸۳	-۷/۷۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۴۲۴	-۰/۳۲۴
در دسترس بودن ناوگان اتوبوس‌رانی شهری مجهز	۳/۴۸۳	۸/۹۴۵	۰/۰۰۰	۰/۹۸۲	۱/۱۲۳
در دسترس بودن رستوران و کافی‌شاپ در فضاهای شهری برای حضور زنان	۲/۳۹۲	-۱۱/۰۹۹	۰/۰۰۰	-۰/۶۰۵	-۰/۵۱۲
مطلوب بودن رفت‌وآمد و مراجعه به فضاهای شهری برای زنان	۲/۲۹۸	-۸/۲۱۴	۰/۰۰۰	-۰/۷۱۲	-۰/۸۹۲
دسترسی زنان به فضاهای مختلف شهر با تنوعی از وسایل حمل‌ونقل عمومی	۲/۷۰۸	-۴/۴۲۱	۰/۰۰۰	۰/۲۹۸	۰/۱۵۰۷
در دسترس بودن پارک‌های ویژه زنان به اندازه کافی	۱/۶۶۶۷	-۱۹/۰۴۲	۰/۰۰۰	۱/۳۳۴	-۱/۴۳۲
در دسترس بودن سرویس‌های بهداشتی برای استفاده زنان	۳/۰۴۱	۳/۵۲۶	۰/۰۰۳	۰/۰۴۱	۰/۱۵۵

جدول شماره (۸): ارزیابی فضاهای شهری شهرکرد به لحاظ نیازهای اجتماعی و فرهنگی زنان شهرکرد

مطلوبیت عددی آزمون = ۳					
شاخص اجتماعی - فرهنگی	میانگین	آماره آزمون T	سطح معناداری	تفاوت از حد مطلوب	
				بالاتر	پایین تر
پذیرفتن امر رانندگی زنان در این شهر از نظر فرهنگی	۳/۸۸۹	۱۱/۰۶۵	۰/۰۰۰	۰/۸۸۹	۱/۰۶۵
عدم محدودیت زنان برای شرکت در جشنواره‌ها و مراسم‌های شهرداری	۳/۵۳۱۳	۱۰/۵۶۸	۰/۰۰۰	۰/۵۳۱۲	۰/۰۵۰۲۷
امکان برخورداری زنان از آموزش‌های شهروندی برگزارشده توسط شهرداری	۳/۰۷۲	۸/۲۳۵	۰/۰۰۱	۰/۰۷۲	۰/۶۳۴
وجود فضاهای ورزشی شهری به اندازه کافی برای زنان	۲/۱۵۱	-۷/۴۹۷	۰/۰۰۰	-۰/۸۴۸۹	۱/۰۱۰
کفایت کتابخانه‌های شهر برای پاسخگویی به نیازهای زنان	۲/۴۲۱	۹/۹۷۹	۰/۰۰۰	۰/۵۷۸۱	۱/۱۳۵
وجود فضای مناسب برای گفت‌وگوی زنان	۳/۰۲۸۶	۰/۴۶۱	۰/۰۰۰	۰/۰۲۸۶۵	۱/۲۱۶
امکان مشارکت زنان در مدیریت شهری	۲/۷۸۹	۳/۹۱۱	۰/۰۰۰	-۰/۲۱۰۹۴	-۰/۴۵۶

شاخص امنیت: نتایج به دست آمده از آزمون T تک‌نمونه‌ای در ارتباط با شاخص امنیت نشان می‌دهد که با در نظر داشتن میانگین حد مطلوب عددی ۳ و ارزیابی زیر معیارهای مختلف مورد بررسی فضاهای شهری شهرکرد به لحاظ امنیت زنان، میانگین نمره بیشتر زیرمعیارهای امنیت از میزان متوسط (میانگین = ۳) پایین‌تر بوده است. در این میان تهدید نشدن امنیت از طرف رانندگان تاکسی (با میانگین ۳/۱) و شاخص مناسب بودن مسیریابی تاکسی‌ها از لحاظ امنیت (۳/۰۳) از حد مطلوب بالاتر است و وضعیت بهتری را نسبت به سایر شاخص‌های امنیت نشان می‌دهند (جدول شماره (۶)).

جدول شماره (۹): ارزیابی شاخص فضاهای شهری شهرکرد به لحاظ بررسی فضاهای کالبدی و مبلمان

مطلوبیت عددی آزمون = ۳						
شاخص کالبدی و مبلمان	میانگین	آماره آزمون T	سطح معناداری	تفاوت از حد مطلوب		۹۵٪ سطح معناداری
				پایین تر	بالا تر	
مناسب بودن مصالح به کاررفته در پیاده‌روها	۲/۷۵۳	-۴/۵۵۴	۰/۰۰۰	۰/۲۴۷-	-۰/۱۴۵	-۰/۳۶۵
مناسب بودن پل‌های هوایی موجود متناسب با فیزیولوژی زنان	۲/۳۹۱	-۷/۹۳۵	۰/۰۰۰	۰/۶۰۹-	-۰/۷۸۵	-۰/۴۷۸
کافی و مناسب بودن فضای اختصاص داده شده اتوبوس برای زنان	۲/۵۲۸	-۸/۵۲۱	۰/۰۰۰	۰/۴۷۱۳-	-۰/۵۹۴	-۰/۳۴۸
برخوردار بودن فضاهای شهری عمومی از راحتی نسبی برای نشستن، راه رفتن، امکان مشاهده دیگران و سایر فعالیت‌های دلخواه	۲/۲۱۰۹	۱۳/۷۸۵-	۰/۰۰۰	۰/۷۸۹۰۶-	-۰/۹۰۱	-۰/۶۷۶
مناسب بودن مبلمان، نیمکت‌ها و محل‌های نشستن در پارک‌ها برای زنان	۲/۴۵۱	-۱۰/۳۷۴	۰/۰۰۰	۰/۵۴۹-	-۰/۴۵۷	-۰/۶۵۶
مناسب بودن سرویس‌های بهداشتی و آبخوری‌های موجود در فضاهای شهری برای استفاده زنان	۳/۱۰۲	۱/۷۷۴	۰/۰۰۰	۰/۱۰۲	۰/۲۱۳	-۰/۱۰۵
وجود فضاهای مناسب برای فعالیت‌های فرهنگی، ورزشی و اوقات فراغت برای زنان	۲/۶۳۲	-۶/۳۴۴	۰/۰۰۰	۰/۳۶۸-	-۲۵۶	-۰/۴۶۷
عدم سردرگمی به هنگام ورود به فضاهای شهری عمومی (مثل پارک، کتابخانه، اماکن ورزشی و...)	۳/۰۰۱	۱/۳۲۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱	۰/۰۹۱	-۰/۱۰۲

آزمون است (جدول شماره (۸)). از میان آنها، سه عامل «امکان برخوردار شدن از آموزش‌های شهروندی برگزار شده توسط شهرداری، پذیرفتن امر رانندگی زنان در این شهر از نظر فرهنگی و عدم محدودیت زنان برای شرکت در مراسم‌ها و جشنواره‌های شهرداری» میانگین بالاتر از حد مطلوبیت مشاهده می‌شود. کرانه‌های بالا و پایین مثبت این زیر معیارها و مقدار T مثبت آنها هم حاکی از این امر است. البته زیر معیارهای وجود فضاهای ورزشی و کتابخانه و همچنین زیر معیار امکان مشارکت زنان در مدیریت شهری پایین‌تر از حد مطلوب بیان شده است.

شاخص کالبدی و مبلمان: بر اساس نتایج به دست آمده از آزمون T تک‌نمونه‌ای در ارزیابی زیر معیارهای مختلف مورد بررسی فضاهای شهری شهرکرد به لحاظ شاخص کالبدی و مبلمان میانگین نمره اکثر این عوامل

شاخص دسترسی: نتایج بررسی دسترسی به عنوان یکی از شاخص‌های تأثیرگذار در ارزیابی فضاهای شهری در جدول شماره (۷) بیان شده است. طبق یافته‌ها زنان در محدوده مورد بررسی اذعان داشته‌اند که اکثر زیر معیارها در این شاخص از حد مطلوب پایین‌تر است، مقدار منفی آماره T، کرانه‌های بالا و پایین منفی تأییدکننده این وضعیت است. در این میان تنها زیر معیارهای در دسترس بودن ناوگان اتوبوس‌رانی شهری و همچنین در دسترس بودن سرویس‌های بهداشتی برای استفاده زنان، وضعیت به نسبت مطلوب‌تری را نشان می‌دهند و میانگین آنها از حد مطلوب بالاتر بیان شده است.

شاخص اجتماعی و فرهنگی: برای شاخص اجتماعی و فرهنگی، میانگین نتایج نشان می‌دهد که بیشتر زیر معیارهای این شاخص، بالاتر از حد مطلوبیت

جدول شماره (۱۰): نتایج ضریب همبستگی چندگانه

سطح معن اداری (Sig)	آماره- F	خطای برآورد استاندارد	ضریب تعیین (R ²)	ضریب همبستگی چندگانه (R)	متغیرهای پیشین	گام‌ها	الگوها
۰/۰۰۰	۵۴/۷۸	۰/۷۳	۰/۲۰	۰/۴۴۶	امنیت	۱	گام به گام
۰/۰۰۰	۳۳/۶۸	۰/۷۱	۰/۲۳	۰/۴۸۵	امنیت+ دسترسی	۲	
۰/۰۰۰	۲۴/۳۸	۰/۷۱	۰/۲۵	۰/۵۰۱	امنیت+ دسترسی + ابعاد کالبدی	۳	

شهری و میزان حضور زنان را نشان می‌دهد. با توجه به مقدار بالای F مشخص می‌شود که این رگرسیون از معناداری بالایی برخوردار است. چنان‌که مشاهده می‌شود، ابعاد امنیت، دسترسی و شرایط کالبدی طی سه گام، قادر به پیش‌بینی میزان حضور زنان در فضاهای شهری بوده‌اند. برپایه آنچه در جدول شماره (۱۰) ارائه شده، طی گام اول، تنها بعد امنیت با ضریب بتای استاندارد ۰/۴۴۶، ۲۰ درصد از واریانس میزان حضور زنان را تبیین کرده است. در گام دوم، شرایط دسترسی با ضریب بتای استاندارد ۰/۲، به بعد امنیت (با ضریب بتای استاندارد ۰/۴۴۶) افزوده شده و توان تبیین فعالیت و حضور زنان را به ۰/۲۳ درصد رسانده که از این مقدار، ۰/۰۳۶ درصد به صورت انحصاری و افزوده مربوط به ابعاد دسترسی بوده است. در گام سوم، ابعاد کالبدی با ضریب بتای استاندارد ۰/۱۳۴، به بعد امنیت (با ضریب بتای استاندارد ۰/۴۴۶) و دسترسی با ضریب بتای ۰/۲ افزوده شده و توان تبیین کارایی را به ۰/۲۵ درصد رسانده که از این مقدار، ۰/۰۱۶ درصد به صورت انحصاری و افزوده به ابعاد کالبدی مربوط بوده است.

نتایج به دست آمده از رگرسیون حاکی از این است که سه متغیر مستقل پژوهش (امنیت، دسترسی و ابعاد کالبدی) در سه گام، با متغیر وابسته یعنی میزان فعالیت زنان رابطه معناداری داشته است.

از میزان متوسط معیار نمرة (میانگین=۳) پایین‌تر بوده است که نشان‌دهنده مخالفت پرسش‌شوندگان در تأیید مطلوبیت شاخص مورد بررسی بوده است. مقدار T منفی، کرانه‌های بالا و پایین منفی تأییدکننده این وضعیت نامطلوب است. مطابق با جدول ذیل، در میان عوامل مورد بررسی، «عدم سردرگمی هنگام ورود به فضاهای شهری عمومی (مثل پارک، کتابخانه، اماکن ورزشی و...)» و «مناسب بودن سرویس‌های بهداشتی و آب‌خوری‌های موجود در فضاهای شهری برای استفاده زنان» دارای شرایطی به نسبت بهتر و بالاتر از حد مطلوبیت آزمون هستند (جدول شماره ۹)).

تحلیل رگرسیون شاخص‌های فضاهای شهری و میزان حضور و فعالیت زنان

جهت بررسی نقش شاخص‌های فضاهای شهری (شامل شرایط کالبدی، امنیت، دسترسی و فعالیت‌های اجتماعی- فرهنگی) به عنوان متغیرهای مستقل پژوهش و میزان حضور زنان در فضاهای شهری به عنوان متغیر وابسته و همچنین مشخص کردن اینکه تغییرات متغیر وابسته، تحت تأثیر تغییرات کدام یک از متغیرهای مستقل قرار می‌گیرد؛ یا به بیان دیگر کدام یک از متغیرهای مستقل به صورت معناداری با میزان حضور زنان ارتباط دارند، از روش رگرسیون گام به گام چندمتغیره استفاده شده است. جدول شماره (۱۰) نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون شاخص‌های فضای

جدول شماره (۱۱): ضرایب استاندارد و غیراستاندارد پیش بینی میزان فعالیت زنان از طریق متغیرهای پیش بین در رگرسیون

الگوها	گامها	مقادیر ثابت و پیش بین	ضریب بتای غیراستاندارد	خطای استاندارد	ضریب بتای استاندارد	T مقدار	معناداری
گام به گام	۱	مقدار ثابت	۰/۵۷۱	۰/۲۸۲	-	۲/۰۲	-
		امنیت	۰/۶۶۸	۰/۰۹۰	۰/۴۴۶	۷/۴۰	۰/۰۴
	۲	مقدار ثابت	-۰/۵۸۰	۰/۴۵۳	-	-۱/۲۸	-
		امنیت	۰/۶۵۳	۰/۰۸۹	۰/۴۳۶	۷/۳۷	۰/۰۴
		دسترسی	۰/۴۵۷	۰/۱۴۳	۰/۲۰	۳/۲۰	۰/۰۲
	۳	مقدار ثابت	۰/۸۶۷	۰/۴۶۹	-	-۸۵۱	-
		امنیت = x1	۰/۵۹۶	۰/۰۹۲	۰/۳۹۸	۶/۴۸	۰/۰۴
		دسترسی = x2	۰/۴۱۳	۰/۱۴۳	۰/۱۷۱	۲/۸۹	۰/۰۲
		ابعاد کالبدی = x3	۰/۱۹۶	۰/۰۹۱	۰/۱۳۴	۲/۱۵	۰/۰۲

در فضاهای شهری شهرکرد دارای میانگین بالاتر از حد مطلوبیت آزمون نبودند و از میان ۴ شاخص اصلی مورد بررسی، شاخص فعالیت‌های فرهنگی-اجتماعی، وضعیتی به مراتب بهتر از سایر شاخص‌ها در محدوده مورد مطالعه داشت. به طور کلی، با توجه به نتایج این بخش می‌توان گفت فضاهای شهری شهرکرد پاسخگوی نیازهای زنان نیست. نتایج پژوهش موردنظر با پژوهش پورمحمدی و همکاران (۱۳۹۴) هم‌سوست. شهرها را مردانی طراحی کرده‌اند که شناخت محدود و یا اندکی از نیازهای زنان داشته‌اند. فیزیولوژی خاص زنان در بسیاری از موارد آنان را از فضاهای شهری دور می‌کند. نامناسب بودن طراحی شهری، خیابان، پیاده‌رو و... سبب می‌شود در بسیاری از موارد توان دسترسی زنان، به دلایلی که گاهی خود نیز دقیقاً از آن اطلاع ندارند، سلب شود.

همچنین نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام جهت بررسی تأثیر مطلوبیت فضاهای شهری بر حضور زنان، گویای آن است که متغیر «امنیت» بیشترین تأثیر را بر متغیر

بنابراین، معادله رگرسیونی به صورت زیر درآمده است:

$$E(Y|x_1, x_2, x_3) = 0.867 + 0.596(x_1) + 0.413(x_2) + 0.196(x_3)$$

نتیجه گیری

زنان به عنوان نیمی از شهروندان و از گروه‌های اصلی حاضر در عرصه عمومی شهرها هستند. حضور آنها در فضاهای عمومی شهری و تلاش برای رفع محدودیت‌ها امری است که مورد توجه خاص برنامه‌ریزان شهری قرار می‌گیرد و درک اینکه چگونه زنان از محیط زندگی و فضای شهری بهره‌مند شوند و در آن مشارکت کنند، از مسائل مورد توجه است. این پژوهش میزان پاسخگویی فضاهای عمومی شهری را به نیاز زنان در شهر شهرکرد بررسی می‌کند. نتایج حاصل از این پژوهش به شرح زیر است:

بررسی نتایج به دست آمده از آزمون T تک نمونه‌ای گویای آن است که در خصوص شاخص‌های کلی پژوهش، هیچ‌یک از شاخص‌های حضورپذیری زنان

ملاک دارد. یافته‌های پژوهش هم‌سو با یافته‌های پژوهش بیضایی و همکاران (۱۳۹۷) است که نشان داد شاخص امنیت در خصوص حضور زنان در فضاهای شهری دارای اهمیت بسیار زیادی است. این امر بدین معنی است که زنان جامعه ما در فضاهای شهری همچنان با حس ناامنی روبه‌رو هستند و این عامل یکی از عوامل اصلی در بازدارندگی و محدودیت استفاده از فضاهای شهری است.

بعد دوم: امنیت
زنان به‌علل مختلف فرهنگی و امنیتی و نیز محدودیت‌های قانونی و عرفی از بسیاری از فضاهای فراغتی و تفریحی کنار گذاشته شده‌اند. بیشتر زنان شرکت‌کننده در پژوهش معتقدند بسیاری از فضاها به‌لحاظ امنیت و راحتی فاقد جو مناسب حضور زنان، آن‌هم به‌تنهایی هستند. در این میان حتی فضاهایی مثل بوستان بانوان شهرکرد که منحصرأً برای زنان این شهر ایجاد شده است با مشکلات امنیتی روبه‌روست، بدین صورت که بر اساس اظهارات افراد نمونه این پژوهش، امنیت در این پارک برای بانوان پایین است؛ زیرا این بوستان فاقد نگرهبانی است و دیوارهای آن هیچ‌گونه حفاظی ندارند. همچنین داشتن دید از بین دیوارها برای استفاده‌کنندگان حس ناامنی ایجاد می‌کند. از نظر زنان فضای شهر بیش از آنکه به‌لحاظ کالبدی و امکانات فیزیکی اهمیت داشته باشد، از نظر جو حاکم بر فضای شهری و احساس راحتی و امنیت مهم است. هرچه میزان تردد زنان در پهنه‌های مورد مطالعه بیشتر بوده است، احساس امنیت بیشتری داشته‌اند. با ارتقای حیات شبانه فضا و افزایش کارایی حمل‌ونقل عمومی میزان احساس امنیت درک شده از فضا بیشتر می‌شود.

بعد سوم: اجتماعی-فرهنگی
یکی از موارد افزایش حضور اجتماعی زنان در فضاهای شهری، استفاده از ایده‌ها و دیدگاه‌های آنان در برنامه‌های مختلف شهری است. می‌توان گفت با توجه به پاسخ‌های شرکت‌کنندگان نسبت به این بعد رضایت بیشتری داشتند. اما آن‌ها خواستار وجود فضاهایی برای ورزش، همچنین مشارکت خود در مدیریت شهری بودند. زنان معتقد بودند اگر مسئولیت برنامه‌ها و

تحلیل نتایج پژوهش مورد بررسی بیانگر آن است که زنان در محدوده مورد مطالعه مدت‌هاست به سختی‌ها و مشکلات پیش‌روی خود در فضاهای شهری پی برده‌اند. زندگی شهری زنان مملو از تجربه موقعیت‌ها و شرایطی است که آنان را با مسائلی متفاوت از مردان مواجه ساخته است. برنامه‌ریزان باید رویکردهای قدیمی خود به توسعه محیط را کنار بگذارند و ماهیت وجودی زنان و روش‌های کاربردی آنان از فضای شهری را درک کنند. درک نادرست نیازهای شهری زنان، نخستین دلیل برای بروز نابرابری میان فضای شهری زنان و مردان است و در نهایت حضور کمتر زنان در فضاهای شهری را رقم می‌زند. در ادامه، به تحلیل نتایج به‌دست آمده به تفکیک ابعاد مورد بررسی می‌پردازیم:

بعد اول: دسترسی
موضوعی که زنان در پاسخ‌هایشان به آن تأکید داشتند موضوع حمل‌ونقل و دسترسی به آن بود. از آنجاکه زنان در مقایسه با مردان کمتر با وسیله نقلیه شخصی رفت‌وآمد می‌کنند و به دلایل مختلف بیشتر به وسایل حمل‌ونقل عمومی نیاز دارند، این نکته باید مورد توجه صاحب‌نظران شهری و برنامه‌هایشان باشد. وسایل حمل‌ونقل عمومی مانند سایر عناصر کالبدی شهر به حضور زنان در فضاهای شهری کمک می‌کند. همچنین سطح دسترسی به اماکن تفریحی، رستوران‌ها

طرح‌های مختلف شهری را زنان برعهده داشته باشند، به دلیل نگاه زنانه به جامعه، در تغییر و بهبود وضعیت فضای شهری موفق‌تر عمل خواهند کرد.

بعد چهارم: کالبدی و مبلمان شهری

بیشتر زنان در محدوده مورد مطالعه به مشکلات کالبدی فضای شهر، مانند پل‌های عابر پیاده که مناسب ویژگی جسمانی زنان نیست، چاله‌ها و فرورفتگی‌های سطح پیاده‌رو، پله‌های مرتفع و بسیاری دیگر از این موارد اشاره کرده‌اند. این موارد برای زنان در مقایسه با مردان مشکلات و سختی‌های بیشتری ایجاد می‌کند. شرایط نامناسب پل‌های عابر پیاده باعث می‌شود تا بسیاری از زنان از اتوبان برای عبور استفاده کنند. در این میان، زنان دارای فرزند با مسائل متفاوت و دوچندانی در زندگی شهری مواجه هستند، از جمله همراه داشتن کودکان مخصوصاً با کالسکه در فضاهای شهری با وجود سطح نامناسب پیاده‌روها و وجود موانع متعدد در مسیر رفت‌وآمد و نیاز به مکان‌هایی جهت شیردهی به کودکان خود از جمله مسائلی است که از ورود زنان دارای فرزند به فضاهای شهری جلوگیری می‌کند. ترس زنان به‌خصوص در شب که احساس خطر از فضاهای خالی و کم‌نور و اجتناب از آن‌ها تشدید می‌شود، مانع استفاده آن‌ها از فضای شهری می‌شود.

با توجه به ابعاد مورد بررسی و نتایج به‌دست‌آمده، در راستای پاسخگویی فضاهای شهری به نیازهای زنان پیشنهادی زیر ارائه می‌شود:

سطح کلان

- نظرسنجی از زنان برای اجرای طرح‌ها و برنامه‌های شهری قبل از انجام آن؛
- تأمین امنیت روزانه و شبانه شهروندان به‌ویژه زنان با کارهایی، مثل تأمین نور کافی و دید عابران؛
- تأمین دسترسی به وسایل نقلیه عمومی در ساعات

مختلف روز؛

- زمینه‌سازی برای حضور و مشارکت زنان و نشان دادن توانایی‌ها و استعدادهایشان در برنامه‌های مختلف شهری به‌منظور افزایش تعلق زنان به زندگی شهری و تحقق حقوق شهروندی آنان؛

- مکان‌یابی فضاهای عمومی با در نظر گرفتن دسترسی‌های آسان به آن.

سطح خرد

- شناسایی مکان‌های آسیب‌پذیر و ناامن و افزایش تردد در آن‌ها در محدوده مورد مطالعه؛

- ایجاد پیاده‌راه در فضای شهری برای زنان در شرایط مختلف با چرخ، کالسکه و... با پیش‌بینی تمهیدات لازم برای دسترسی، از جمله رمپ، پل و...
- برگزاری کلاس‌های فرهنگی هنری و ویژه زنان به تفکیک گروه‌های سنی؛

- اختصاص زمان برگزاری نمایشگاه‌های فصلی، مسابقات ورزشی و حراج دوره‌ای به شب و افزایش امنیت آنها جهت حضور بیشتر زنان؛

- شفاف‌سازی بدنه‌ها و جدارهای عمومی و به حداقل رساندن نقاط کور؛ رؤیت‌پذیری از طریق مناسب‌سازی کالبدی فضاهای گم‌شده و محوطه‌آرایی فضاهای شهری؛

- استفاده از مبلمان و تجهیزات طراحی شده ویژه نیازهای زنان؛

- جلوگیری از به وجود آمدن فضاهای رهاشده در سطح فضای شهری و محلات که امنیت محیطی را کاهش می‌دهد؛

- برنامه‌ریزی مناسب برای خدمات محله‌ای که زمینه‌ساز حضور اختیاری و اجتماعی زنان در فضا می‌شود.

منابع

۱. بیضایی، میترا و غروی، غنچه. (۱۳۹۷). بررسی مؤلفه‌های موثر بر حضور بانوان در فضاهای شهری و تحلیل اثرات تک جنسیتی شدن فضاها (نمونه پژوهش: بوستان بانوان ملت مشهد). نشریه جغرافیا و روابط انسانی، ۳۱(۳)، ۸۳۸-۸۱۹. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.26453851.1397.1.3.48.3>
۲. بهشتی اصل، احد، ولیزاده، رضا و احمدزاده، حسن. (۱۴۰۱). تأملی بر رویکرد عدالت جنسیتی در فضاهای شهری (مطالعه موردی: شهر تبریز). مجله مطالعات جامعه‌شناسی، ۱۵(۵۵)، ۹۱-۱۰۹. doi: 10.30495/jss.2021.1924188.1307
۳. پارسی، حمیدرضا. (۱۳۸۱). شناخت محتوای فضای شهری، نشریه هنرهای زیبا، ۱۱(۱۱)، ۴۹-۴۱.
۴. پاکزاد، جهان‌شاه. (۱۴۰۰). مبانی نظری و فرایند طراحی شهری، تهران: انتشارات شهیدی.
۵. پرتویی، پروین. (۱۳۹۱). کارگروه زنان و فضاهای عمومی شهری. مقاله‌های اولین همایش علمی و پژوهشی زنان و زندگی شهری. دانشکده مدیریت دانشگاه تهران.
۶. پورا احمد، احمد، رشیدی، یوسف و اشرفی، طلا. (۱۳۹۲). دگرگونی‌های حضور زنان در فضاهای عمومی شهری موردکاوی: پارک ائل گلی و خاقانی تبریز. ۱۱(۳)، ۳۷۶-۳۵۱. jwdp.2013.36533/doi.org/10.22059/jwdp.2013.36533
۷. پورمحمدی، محمدرضا، خضرنژاد، پخشان، احمدی، پولاد و جهان‌بین، رضا. (۱۳۹۳). بررسی میزان انطباق فضاهای عمومی شهری با نیازهای زنان شهر ارومیه، نشریه زن در توسعه و سیاست (پژوهش زنان) ۱۳، ۱(۱)، صص. ۴۰-۲۳. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2013.36533>
۸. چرخ‌چیان، مریم و دانش‌پور، سید عبدالهادی. (۱۳۸۸). بررسی مؤلفه‌های طراحی فضاهای عمومی باسرخگو، نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی (دانشگاه تبریز). ۳۰(۱۴)، ۸۵-۵۳.
۹. جاویدانی، نیره. (۱۳۹۱). زنان و فضاهای شهری، مجموعه مقالات اولین همایش علمی و پژوهشی زنان و زندگی شهری، تهران، ۶۲-۵۷.
۱۰. حاجی احمدی همدانی، آذین، ماجدی، حمید و جهان‌شاهلو، لعلا. (۱۳۹۴). بررسی معیارهای تأثیرگذار بر افزایش میزان فعالیت زنان در فضاهای شهری (مطالعه موردی: محله پونک (۲۰ متری گلستان)، شهر تهران). فصلنامه مطالعات شهری، ۴(۱۴)، صص. ۵۹-۴۷.
۱۱. حیدری چپانه، رحیم، حاضری، صفیه، تیموری، راضیه و احمدی، توحید. (۱۳۹۳). سنجش میزان موفقیت پارک‌های بانوان از دیدگاه شهروندان (نمونه موردی: کلان شهر تبریز). مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، ۵(۲۰)، ۱۴۲-۱۲۷.
۱۲. خاتم، اعظم. (۱۳۸۶). تغییر نقش زنان در حوزه عمومی و خصوصی. گفت‌وگو با اعظم خاتم. نشریه بازتاب اندیشه، شماره ۸۷، ۴۶-۳۶.
۱۳. رضازاده، راضیه و محمدی، مریم. (۱۳۸۷). طراحی فضای محله‌ای با تکیه بر رویکرد عدالت جنسیتی و چارچوب اصول اخلاقی مراقبتی. فصلنامه معماری و شهرسازی، ۱۱(۱)، ۷۲-۵۵.
۱۴. زاهدی، شمس‌السادات. (۱۳۸۸). زنان در عرصه مدیریت، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
۱۵. سیفایی، مهسا. (۱۳۸۴). مطلوبیت‌سنجی فضاهای عمومی شهری جهت استفاده گروه‌های خاص اجتماعی (زنان) در الگوی برنامه‌ریزی مشارکتی مورد مطالعه: میدان نبوت (هفت حوض). (پایان‌نامه کارشناسی ارشد)، دانشگاه تربیت مدرس، گروه شهرسازی.

- 10.22034/ijumes.2022.713781.
38. Liu, Z., Liu, L., Li, Y., Li, X. (2023). Influence of urban green space landscape pattern on river water quality in a highly urbanized river network of Hangzhou city, *Journal of Hydrology*, 621(2). <http://dx.doi.org/10.1016/j.jhydrol.2023.129602>.
39. Rush, Liz m. (2012). An Autoethnography of Fuencarral43: Women in Masculine Public Space, *the Journal for Undergraduate Ethnography*, 2(1), 1-13. <https://doi.org/10.15273/jue.v2i1.8120>.
40. Tandogana, O., Ilhan, B. S. (2016). Fear of crime in public spaces: from the view of women living in cities. *Procedia Engineering*, 161, 2011–2018. <https://doi.org/10.1016/j.proeng.2016.08.795>.
41. Wekerle, Gerda R. (2010). Gendered spaces of a pluralistic citizenship, in *Democracy, citizenship and the global city*, Elgin F. Is in Rutledge, London.
42. Wekerle, Gerda (2005). Gender and the global city: Social exclusion, spatial inequality and claims for justice, in H.H. Hiller (Eds), Oxford University Press, Toronto, pp.225 – 245.
43. Yilmaz, M.,)2018(. Public Space and Accessibility, *International Journal of Architecture and Planning*, Vol. 6 (Special Issue), 1-14. <https://doi.org/10.15320/ICONARP.2018.46>.
- Zube Eds, *Public Places and Space*, New York: Plenum Press.
32. Jarvis, H., Cloke, J., Kantor, P. (2011). *Cities and gender*. Routledge. London and Newyork.
33. Galkowski, M., Antosz, P. (2022). The hidden boundaries of public space: Awareness of civil rights restrictions in privatized urban squares in Poland, *Journal of Cities*, 127(12). <http://dx.doi.org/10.1016/j.cities.2022.103722>
34. Galiano, A., Echarri, V., & Espinosa, A. (2017). Public participation in the process of improving quality of the urban frame. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 12(4), 644–654. <http://dx.doi.org/10.2495/SDP-V12-N4-644-654/030>.
35. Ghahremani; H., Afsari Bajestani, S., McCarthy; L., and Jalalianhosseini, M. (2021). Transformation of Urban Spaces within Cities in the Context of Globalization and Urban Competitiveness, *Journal of Urban Planning and Development*, Volume 147 (3). [http://dx.doi.org/10.1061/\(ASCE\)UP.1943-5444.0000703](http://dx.doi.org/10.1061/(ASCE)UP.1943-5444.0000703).
36. Gottdiener, M, Hutchison, R. (2011). “The new urban sociology”, westview press.
37. Kanaani, C. (2022). The relationship between the presence of women in urban spaces and the indicator of urban desirability. *International Journal of Urban Management and Energy Sustainability*, 3(4), 108-119. doi:

نحوه ارجاع به این مقاله:

رضائی، مریم؛ رونقی، مرضیه، و کوهی کمالی، سارا. (۱۴۰۳). بررسی میزان مطلوبیت و پاسخگویی فضاهای عمومی شهری در راستای حضور زنان (مورد مطالعه: شهر شهرکرد). پژوهشهای فضا و مکان در شهر. ۸(۳۱). ۵۰-۳۱. <https://doi.org/10.22034/jspr.2025.2046121.1089>

DOI: <https://doi.org/10.22034/jspr.2025.2046121.1089>

URL: https://jspr.jdisf.ac.ir/article_719838.html

Copyrights:

©2023 by the authors. Published by Journal of Urban Studies on Space and Place.

This article is an open-access article distributed under the terms and conditions

of the Creative Commons Attribution 4.0 International

(CC BY 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)).

OPEN ACCESS